

Bijlage: Crisisbeheersing in Nederland en de rol van de provincie

Op 11 maart 2020 noemde de World Health Organization (WHO) de corona-uitbraak officieel een pandemie. In maart 2020 schreef de minister van Justitie en Veiligheid (JenV) aan de Tweede Kamer dat vanwege de maatschappelijke consequenties van Covid-19 wordt opgeschaald naar de nationale crisisstructuur.

In het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming zijn de belangrijkste afspraken en procedures met betrekking tot de nationale crisisstructuur vastgelegd. Daarnaast zijn de bestuurlijke verantwoordelijkheden en verplichtingen in bestuurlijke netwerkkaarten beschreven.

Binnen de nationale crisisstructuur is de minister van Justitie en Veiligheid de coördinerend minister. Deze is verantwoordelijk voor de inrichting, de werking en de samenhang van het crisisbeheersingsbeleid. De besluitvorming vindt plaats in de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb) en de Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb).

Bij de aanpak van een crisis wordt onderscheid gemaakt tussen een algemene en een functionele keten. De algemene keten gaat over de handhaving van de openbare orde en veiligheid. Het bevoegd gezag ligt bij de burgemeester of de voorzitter van de veiligheidsregio. Bij de bestrijding van een pandemie, een crisis van meer dan plaatselijke betekenis, ligt het gezag bij de voorzitter van de veiligheidsregio. De functionele keten bestrijkt een specifiek beleidsterrein, in het geval van Covid-19 is dat de gezondheidszorg.

Bijzonderheden bij een pandemie

Bij de aanpak van een pandemie hebben – ten opzichte van andere soorten crises – de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de voorzitter van de veiligheidsregio een bijzondere rol. De minister van VWS geeft conform de Wet publieke gezondheid (Wpg) leiding aan de bestrijding van een infectieziekte. De voorzitter van de veiligheidsregio is hierbij conform de Wpg verantwoordelijk voor de uitvoering van de bestrijding. Om leiding te geven aan de bestrijding van een infectieziekte, kan de minister van VWS, na overleg met de minister van JenV, conform de Wet veiligheidsregio's (Wvr) de voorzitter van een veiligheidsregio opdragen om maatregelen te nemen.

Rol van de Provincie

In de algemene keten heeft de Provincie geen rol. Wel heeft de commissaris van de Koning specifieke taken, maar deze behoren tot zijn rijkstaak om de samenwerking te bevorderen tussen overheden, inclusief nationale overheid en grensoverschrijdende samenwerking. Daarbij kan de commissaris van de Koning gebruik maken van zijn aanwijzingsbevoegdheid op grond van de Wet veiligheidsregio's. Hij treedt bij zijn rijkstaak niet op als provinciaal bestuurder.

Afhankelijk van de soort crisis kan een provincie ook een rol hebben in een specifieke functionele keten. Provincie Zeeland kan betrokkenheid hebben, bijvoorbeeld als wegbeheerder of vaarwegbeheerder, bij milieugevolgen en bij zaken waar de Provincie Zeeland bevoegd gezag is.

Tenslotte moet vermeld worden dat op vraag van de VRZ door Provincie Zeeland bijstand kan worden geleverd met materieel en met menskracht. Zo is tijdens de coronacrisis personele bijstand geleverd door beleidsadviseurs en communicatiemedewerkers.

Grensoverschrijdende samenwerking

De commissaris van de Koning bevordert op grond van zijn Ambtsinstructie, de basis voor zijn rijkstaak, eveneens de grensoverschrijdende samenwerking.

Tijdens de COVID-19 crisis is in de Westerscheldedelta regelmatig afstemmingsoverleg geweest tussen de commissaris van de Koning en de gouverneurs van de aangrenzende provincies, de

voorzitter van de VRZ en de betrokken burgemeesters. Daar was telkens aanleiding toe om elkaar over en weer te informeren over ontwikkelingen in eigen land, nieuwe corona richtlijnen en de te verwachten effecten in de grensregio. Daarbij heeft ook afstemming plaatsgevonden tussen de commissarissen van de Koning van Limburg, Noord-Brabant en Zeeland en de betrokken voorzitters van de veiligheidsregio's.

Covid-19 was en is een testcase voor deze grensoverschrijdende samenwerking. De besluitvorming op nationaal niveau heeft getoond hoe nuttig de samenwerkingsverbanden in grensregio's zijn, maar in veel gevallen niet worden gekend laat staan voldoende benut.

In het begin van de crisis werd de grens tussen Nederland en België zelfs fysiek gesloten. Zelfs zonder dat decentrale bestuurders aan weerszijden van de grens hiervan tevoren wisten. In de beginfase van de COVID-19 crisis zijn in de besluitvorming de effecten voor grensregio's sterk onderbelicht gebleven. Tussen de nationale overheden was daarover geen effectieve afstemming.

Hoe is Provincie Zeeland voorbereid

Organisatieplan rijkstaken CvdK

De CvdK heeft voor zijn rijkstaak openbare veiligheid een organisatieplan vastgesteld. Hierin wordt beschreven welke verantwoordelijkheden en bevoegdheden de CvdK tijdens de koude fase heeft op grond van regelgeving en afgesloten overeenkomsten. Vervolgens wordt beschreven op welke wijze hieraan invulling wordt gegeven; door participatie in vergaderstructuren, voortgangsgesprekken en dossiervorming ten behoeve van de rapportage door de CvdK aan de minister. Deze rapportage geschiedt in de vorm van een ambtsbericht.

Per 1 oktober 2010 is de Wet veiligheidsregio's (Wvr) van kracht. Deze wet regelt dat het eenhoofdig gezag in crisissituaties bij de voorzitter van de veiligheidsregio ligt. De CvdK is belast met het toezicht op de bestuurlijke samenwerking, zowel bij de voorbereidingen op crisissituaties als tijdens een crisis in het regionaal beleidsteam (RBT), en wel namens de minister, volgens een door de regering gegeven Ambtsinstructie.

De CvdK speelt mogelijk een rol bij de verantwoording achteraf door de voorzitter van de veiligheidsregio. Na afloop van een bovenlokale ramp of crisis kan een gemeenteraad de voorzitter van de veiligheidsregio ter verantwoording roepen. Wanneer de gemeenteraad het niet eens is met de uitleg van de voorzitter van de veiligheidsregio, stelt zij hiervan via de CvdK de minister van VenJ op de hoogte. De CvdK laat het standpunt van de gemeenteraad vergezeld gaan van zijn oordeel over de besluiten van de voorzitter.

Bij de verantwoording over de aanpak van de coronacrisis door de voorzitter VRZ aan de gemeenteraden hebben de gemeenteraden geen bezwaren aangedragen.

Verder wordt in het organisatieplan een uitwerking beschreven van de organisatorische aspecten van de toezichtstaak in de warme fase. Daarbij wordt aangegeven hoe de crisisstaf van de CvdK is georganiseerd en wat de taken per staflid zijn en van welke voorzieningen gebruik kan worden gemaakt. Vervolgens zijn de verschillende activiteiten van de crisisstaf beschreven.

Actiekaarten

Naast de rijkstaken van de CvdK kan ook de Provincie betrokken worden bij crisissituaties waar provinciale bevoegdheden gelden. Dit valt buiten de scope van het crisisteam CvdK.

Het Bedrijfsvoeringsoverleg heeft voor de ambtelijke afstemming actiekaarten vastgesteld om tijdens ramptypen snel de provinciale inzet en ondersteuning van het provinciebestuur op te kunnen pakken. Deze actiekaarten zijn:

1. Epidemie

2. maritieme incidenten
3. calamiteiten in de industrie.

Gelet op de meest voorkomende risico's is er gekozen voor deze actiekaarten.

Bedrijfscontinuïteitsplan

Vanuit verantwoordelijkheid voor de continuïteit van haar organisatie hebben wij een Bedrijfscontinuïteitsplan vastgesteld. Naast de gezondheid van onze medewerkers en burgers is ook hard gewerkt aan de continuïteit van onze organisatie, geborgd in een continuïteitsplan dat door ons is vastgesteld. Het plan is er op gericht dat het provinciaal bestuur en ambtelijke organisatie haar maatschappelijke taak blijvend kunnen vervullen, door de vitale processen te garanderen. Dit continuïteitsplan biedt inzicht in de vraag welke processen minimaal gegarandeerd moeten zijn. Op hoofdlijnen zijn dat de volgende bedrijfs-kritische processen: betalingsverkeer, ICT-processen, ondersteuning provinciaal bestuur, primaire (water) wegen.